

Čáslav

Královské město Čáslav se rozkládá 11 km JV od Kutné Hory.

Území města bylo osídleno již v období neolitu - 6-5 tisíc let př.n.l.

Město bylo založeno kolem r. 1260-1264 za vlády Přemysla Otakara II. při jedné z hlavních zemských stezek spojujících Čechy s Moravou - **Haberovské**.

Žije zde přibližně 10 tisíc obyvatel. Historické jádro je městskou památkovou zónou. Na naší procházce centrem města uvidíme jeho nejdůležitější památky. Historicky nejvzácnější jsou zejména unikátně zachované městské hradby (v pův. stavu z 13.-14.stol.) a gotický děkanský kostel, ale i další zajímavosti. Půjdeme i po stopách malého F. Lorence, který sem asi 4 roky chodil do školy.

Městské muzeum v Čáslavi, které patří mezi nejstarší venkovská muzea v Čechách, sídlí v jednopatrové **novorenesanční** budově postavené přímo pro muzejní účely v roce **1884**. Budova byla postavena podle projektu Františka Tetřeva (který navrhl i budovu D. divadla, které ještě uvidíme). Budova má kupoli se symbolem české státnosti - zlatou kopii Svatováclavské koruny. Muzeum zahrnuje expozice: přírodovědnou nábytku umělecko-průmyslovou (sklo, porcelán, cín, keramika...) archeologickou a krátkodobé výstavy.

Synagoga byla postavena v maurském stylu v letech 1899-1900 podle návrhu Wilhelma Stiassného. Po nedávné rekonstrukci je přístupná pouze příležitostně k různým kulturním účelům. Byla náhradou za starší modlitebnu, poprvé zničenou před polovinou 19. století. Od stejného autora je také asi nejznámější pražská tzv. **Jubilejní synagoga v Jeruzalémské ulici a synagoga na Leopoldgasse ve Vídni**. Vlastní stavbu realizoval místní stavitel František Skřivánek (stejně jako budova muzea). Bohoslužebným účelům sloužila do druhé světové války, po ní byla využita jako sklad firmy Kosmos, od roku 1970 sloužila jako městská galerie. Roku 1994 byla vrácena Židovské obci v Praze, ta ji začala uvádět do původního stavu. Fasáda synagogy je rozčleněna na tři části. Uprostřed dominuje podkovovitý maurský oblouk, který spočívá na dvojitéch sloupech. Uprostřed oblouku je rozeta s Davidovou hvězdou.

Na místo, kde se nacházela Davidova hvězda, byl v době socialismu osazen mozaikový městský znak. V interiéru je dochován mj. dřevěný kazetový strop a ženská galerie vyzdobená ornamentální malbou. Stavební prvky synagogy záměrně připomínají barokní radnici v Čáslavi. V synagoze se nacházelo celkem 250 míst k sezení. A Za čáslavskou synagogou musíme vidět nejen krásnou a zdobnou budovu, ale především více než sto židovských občanů a občánek, kteří se nikdy nevrátili do Čáslavi.

Gymnázium + SOŠ pedagogická

V r. 1880 byla otevřena první třída obecného nižšího gymnázia, které zatím vyučovalo prvních 70 žáků v budově měšťanské školy na náměstí. V následujícím roce byla dostavena a otevřena nová jednopatrová budova klasicistního stylu (jak vypadala - vidí te na této fotografii. V roce 1898 bylo gymnázium povýšeno na vyšší gymnázium klasického typu a v roce 1920 se ústav přeměnil na typ reálného gymnázia (proentovaného více na studium moderních jazyků a přírodní vědy). Nově přestavěná a rozšířená budova, zvýšená o jedno patro (podle návrhu městského stavitele Josefa Skřivánka, syna Fr.S., kt. postavil muzeum a divadlo), která slouží své funkci do současnosti, byla předána k užívání v roce 1928.

Význačnými absolventy nižšího gymnázia jsou např. spisovatelé Rudolf Těsnohlídek a Jiří Mahen, kosmonaut Vladimír Remek, olympionička Jarmila Kratochvílová, herec Jan Vlasák a další. Na zdejším učitelské ústavu studovala i esp. básnířka Eli Urbanová.

"F.V. Lorenc ve svých deseti letech (tj. od r. 1782) chodil denně pěšky 6 km do měšťanské školy v Čáslavi. Během svého „denního pochodování“ se učil jazyky. Potom přešel přímo do druhé třídy gymnázia v Čáslavi, kde absolvoval čtyři třídy. Pátou a šestou třídu gymnázia absolvoval v Kolíně. Při gymnazijní zkoušce v Kolíně prokázal znalosti všech slovanských jazyků, dále řeckého, latinského a překládal z čínského jazyka. Kvůli svému potěšení, aby mohl číst „Kázání na Hoře“, studoval původní aramejský jazyk, kterým mluvil Ježíš Kristus. Potom ještě studoval cikánský jazyk a překládal z hebrejštiny." Z brožury J. Rýznarové

Sokolovna

byla postavena v roce 1911 v secesním slohu podle plánů čáslavského rodáka, stavitele Josefa Skřivánka. Jedná se o rozměrnou patrovou budovu se dvěma nárožními dvoupatrovými věžemi a secesní fasádou.

Dusíkovo divadlo

= nejstarší kamenné divadlo ve východní části Čech

Budova byla postavena čáslavským architektem Fr. Skřivánkem a otevřena 28.2.1869. Divadlo pojmenováno podle rodáka hud. skladatele Jana Ladislava Dusíka, který byl jedním z nejvýznamnějších českých hudebníků působících na přelomu 18. a 19. stol. v zahraničí a je čelným představitelem preromantismu.

O jeho životě si více povíme u jeho rodného domu na náměstí.

Divadlo podlehl na nový rok 1923 ničivému požáru. Následně bylo divadlo v r. 1923-4 znovu postaveno. Významnou vnější rekonstrukcí prošlo v r. 2001.

Náměstí

Poblíž města stálo již od 10. století hradiště známé jako Hrádek ve Vodrantech. Město bylo po svém založení vybaveno základními právy, které z něho učinily samostatnou obec. Původně to bylo hornické město. Dodnes je patrný gotický vnitřní půdorys - velké centrální náměstí, kterému dominuje radnice a pravoúhlá uliční síť. Největší katastrofy, které město postihly, byly rozsáhlý požár v r. 1522, třicetiletá válka a vyplenění rak. pruskými vojsky v r. 1742. Nepřehlédnutelnou stavbou na hlavním čáslavském náměstí Jana Žižky z Trocnova je **budova radnice**, hodnotná barokní stavba z let **1766 - 1769**, postavenou stavitelem Šedivým z Vilémova podle projektu Jana Josefa Wircha. V **Žižkově síni** v budově radnice se nacházejí pietně uložené ostatky Jana Žižky spolu s exponáty, vypovídajícími o době jeho života a boje.

Náměstí a jeho těsné okolí zdobí - kromě již zmiňovaného památníku Matouše Ulického i barokní **mariánský sloup** z roku 1745, neodmyslitelná **socha Jana Žižky z Trocnova z r. 1880**, jejímž autorem je **J. V. Myslbek** či půvabná **barokní kašna**, obklopená nedávno instalovanými sochami.

Pod správu vedení městského muzea patří i **výstavní síň na Náměstí Jana Žižky z Trocnova a galerie**, která sídlí ve zrekonstruovaných bývalých kasárnách v Jeníkovské ulici.

Wolfgang Amadeus Mozart dne 9. dubna 1789 přenocoval v *U černého orla* na dnešním nám. Jana Žižky z Trocnova 75/12 /na rohu s Dusíkovou - nyní budova SOU) - na budovu byla umístěna pamětní deska.

Pomník Jana Žižky od J.V.Myslbeka byl odhalen v r. 1881. Autorem návrhu podstavce z roku 1879 je významný novorenesanční architekt Antonín Wiehl. Barokní pískovcový **morový sloup** z l. 1745-46 zřejmě od místního sochaře. Na římsovaném podiu s volutovými křídly sochy sv. Jana Nepomuckého, Prokopa, Floriána a Štěpána. Z pódia vyrůstá sokl a z něj nízký čtyřhranný obelisk. Nahoře socha Panny Marie Immaculaty stojící na zeměkouli.

rodný dům J.L. Dusíka nám. Jana Žižky z Trocnova 171/48)
poblíž radnice, na rohu s ul. Dr. Quise vedle Úřadu práce

Dusík se narodil v čáslavi v hudebnické rodině, jeho otec byl učitel varhaník a skladatel, který si získal dokonce i ocenění od J. Haydna, jeho matka byla výborná harfenistka. Studoval hudbu na církevních školách v Jihlavě a Kutné

Hoře a byl velkým světoběžníkem. Ve službách hraběte Männera jako vynikající a vyhledávaný klavírní virtuoz procestoval doslova celou Evropu. Jeho život je plný dobružství, útěků či skandálů. Před Fr. revolucí unikl do Londýna, kde se oženil s italskou skl. a harfenistkou a klavíristkou Sofií Lorri -i jejich dcera šla v matčiných šlápějích. V r. 1807 odebral do Paříže na dvůr francouzského ministra zahraničí knížete Talleyranda. Zde také roku 1812 zemřel.

Možnost poslechu jeho typické preromantické hudby:

Klavírní sonáta f. moll op. 77

<https://www.youtube.com/watch?v=ZkYE9cdQjxA>

kostel sv. Petra a Pavla

byl stavěn od začátku 13. stol. , první písemné zmínky se datují až o sto let později. Jeho součástí byl i románský kostel sv. Michala pánů z Chlumu, z 11. století (dnešní sakristie), který zde původně stál. Pánové z Chlumu ho v r. 1307 či 1310 postoupili komendě řádu německých rytířů v Drobovicích. Od poloviny letních prázdnin roku 2007 je 90 (88,5m) m vysoká věž kostela přístupná veřejnosti. Město tak získalo unikátní rozhlednu, z níž je možno dohlédnout až do Krkonoš.

Děkanský chrám byl tak významný, že jej v roce 1421 vybrali pro uspořádání **zemského sněmu**, který vešel do historie pod názvem „Čáslavský“. Ještě z výuky dějepisu si pamatujeme, že zde byly přijaty „čtyři artikuly pražské“, což byla dohoda mezi znesvářenými stranami táborskou a pražskou (dlouho ale nevydržela), a že zde nebyl Zikmund Lucemburský uznán českým králem, ale že zde byla zvolena prozatímní vláda, v níž byl i Jan Žižka.

Ve 13. století byl k původnímu kostelu přistavěn dnešní presbytář, ve 14. století přibylo trojlodí, kaple Panna Marie Bolestné, v 15. století byla postavena věž – vše v gotickém stylu, barokní úpravy byly pouze zanedbatelné. Celý tento vývoj však byl však mnohem komplikovanější v návaznosti na řadu historicko-politických událostí. Za zmínku jistě stojí připomenout rok 1421 a tzv. „čáslavský sněm“ či skutečnost, že v období husitských bouří chrám sloužil současně jak katolíkům, tak i kališníkům...

Rovněž několik rozsáhlých požárů mělo na stavbu kostela nezanedbatelný vliv. Poslední přestavba, která chrámu vtiskla současnou podobu, proběhla v letech 1908 -1911. Při této přestavbě byly objeveny údajné pozůstatky Jana Žižky z

Trocnova... Jedná se mimo jiné o část lebky nazývané *čáslavská kalva* Nález je vystaven v Žižkově síni čáslavského městského muzea

Vnitřní vybavení kostela je převážně novogotické, hlavní oltář klasicistní. Z období renesance pochází kamenná kropenka, ze 16. století potom křtitelnice. Varhany pochází z poloviny 19. století. Jedná se o čtvrté největší varhany v královéhradecké diecézi. Mají 3 manuály, pedál a více než 40 rejstříků Kostel je v nedávné době vymalován, k úplnému dokončení generální rekonstrukce varhan zbývá několik drobností.

Evangelický kostel vystavěný v letech 1864 - 69. Jedná se o dílo známého architekta Františka Schmoranze st. v novorománském slohu.

Věží tento kostel záměrně připomíná čáslavský římskokatolický kostel sv Petra a Pavla. Vlevo od kostela byla postavena v r. 1928 nová fara se síní Komenského. Roku 1931 získal kostel nové zvony místo zrekrvírovaných za první světové války a v letech 1954 - 1957 byly konečně postaveny varhany. Poslední velká oprava proběhla v letech 2008 - 2009. Díky výborné akustice se zde konají také koncerty vážné hudby.

Městský areál byl vymezen **hradbami**, které jsou unikátně zachovány v jedné třetině původní délky (převážně v původní podobě z 13.-14. stol.).

Hradby byly rozšířeny v období husitském.

Do města se vcházelo čtyřmi branami - Kutnohorskou, Chrudimskou, Brodskou a fortanou. Ojedinělou památkou čáslavského gotického opevnění je válcová tzv. Otakarova věž, která stávala při Brodské bráně, 22m vysoká a 8 m v průměru, v současné době přístupná. Vstup z ulice byl vybudován až v 70. letech 20. stol.

Vzpomínka na **Járu Cimrmana** v Čáslavi – dne 11. ledna 1890 provedla Čáslavi Cimrmanova divadelní společnost Lipany "před vyprodaným hledištěm" jeho historický kus Čechové na Řípu. Dnem 12. ledna 1890 je datován dopis, který zde Jára Cimrman napsal a následně odeslal dramaturgovi Národního divadla Ladislavu Stroupežnickému.

- Viz seminář k divadelní hře Divadla Járy Cimrmana *Záskok*.